

ALEXANDRU GEORGE - THE PERSPECTIVE OF POSTMODERNISM

Carmen Elena Florea, PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: It might appear difficult to judge a writer when he develops a real interest in critics and even more intriguing, if the subject is a representative of postmodernism. Some should not agree, as the latest decades generously opened to free analysis, still, noone can deny the variety of the controversial points of view, representative for the literary display. Better known as a novelist and political essay author, Alexandru George managed to publish a substantial work, also aiming the objective diagnosis of some important Romanian creators of masterpieces. It is the writing itself that kept his attention and, through it, George approached the personality who offered the masterpiece to the mankind. For, very seldom the master lowered the merits of some colleagues, usually trying to observe things the predecessors superficially skipped or unwillingly forgot. Most of the contributions are serious volumes dedicated to brilliant minds, such as Lovinescu, Caragiale, Arghezi. Still, there have been some excellent ways to come at peace with the need of writing steadily and briefly about some others, which led to several books, simply entitled At the End of the Reading, published in the manner of the series. Such a print, dating since 1980, is a mixture of personal observations, some of them rather affective and more others considered great memories, partially given as critical notations, regarding important Romanian personalities, such as Marin Preda or Titu Maiorescu. The diversity of the chosen subjects makes the reading a real pleasure and, as usual, it is hard to define how much of this noble act is pure literature or conservative critics. One more reason to underline the specific, unique style of the author, as well as his very personal, genuine prophile.

Keywords: Alexandru George, postmodernism, critics, literature, diversity

În peisajul sfârșitului de secol XX, apariția oricărei personalități multidisciplinar impuse publicului devenea treptat o excepție. Sunt anii grei, premergători Revoluției, când fie erai oprit de cenzură, fie deveneai constrâns social, din cauze mult mai lumești și imprevizibile decât ai fi putut intui. Pe de o parte, rămânea teama de a spune/scrie involuntar ceea ce nu trebuie și de a fi victima Securității, iar pe de altă parte, se impunea asumarea riscului de a-ți periclita material existența, în deceniul foamei și al suferinței fizice potrivnice oricărei forme de civilizație modernă. Cu atât mai mult, multidisciplinaritatea devenită profesiune de credință, a unui scriitor, reține plener atenția. Un exemplu concludent ni-l oferă Alexandru George, care începe să publice din zorii deceniului al șaptelea, deopotrivă eseuri critice și politice, proză scurtă și roman. Cea din urmă specie epică avea să fie desăvârșită tocmai în frământatul deceniu al optulea, la începutul căruia, chiar în 1980, reușește să publice la editura Cartea Românească un al treilea volum din binecunoscuta serie *La sfârșitul lecturii*.

Confesiune, critică, privire când austeră, când îngăduitoare, amintiri directe și indirecte, scrierea ne propune abordarea unor teme provocatoare pentru timpul publicării, dar și a unor nume puternice, de necontestat. Iată câteva titluri relevante, pecetluind câteva dintre cele mai titrate capitole: *Programe, curente, grupări. Debuturi și false debuturi. Titu Maiorescu și discipolii săi. Momente în receptarea lui Tudor Arghezi. Critică și creație*. Cincizeci și unu de puncte de vedere în 320 de pagini, adică o foarte variată și prolifică aplecare asupra celor mai surprinzătoare aspecte social-literare. George este recunoscut pentru eleganța creionului critic, care i-a fost suficientă spre a fi și încadrat ca un foarte bun observator (Marius Tupan, care l-a publicat constant în *Luceafărul*, insista asupra calităților de

excepție ale acestui critic, urmărit îndeaproape numai ca romancier). Nu e puțin lucru să vezi bine și obiectiv, să înfieri fără să desființezi, să aperi când nimeni nu mai are de câștigat din așa ceva. E foarte plăcut pentru cititorul specializat și ține loc de lecție de viață această atitudine sinonimă cu 'un altfel de critică', pe care, iată, și-o desăvârșește maestrul, cu această ocazie. O altă particularitate a stilului pe care îl descoperim mai efervescent, cu fiecare lucrare parcursă, este tiparul 'critică prin critică', exact modelul care scuză impresia de subiectivitate, acea fină tușă a scriitorului postmodernist, dedat să spună totul prin sine, fără a încălca regulile obiectivității. Deseori, autorul face mărturisiri pe care le probează cu puncte de vedere externe, credibile, de necontestat, ceea ce îl conduce inevitabil către o dublă critică: cea pe care și-a propus-o inițial – de pildă, George Călinescu, respectiv, o alta pe care și-a subsumat-o, perspectiva lămuritoare asupra acestuia – Ileana Vrancea. Alteori, este neînduplecat, de nerecunoscut, deplângând soarta și inutilitatea existențială a unor *slujbași ori gentilomi ai caselor de bani*, intransigență în care sălășluiește în mod cert amarul propriu: nu de puține ori s-a luptat cu opinia publică deformată, care îi reproșa lipsa unei diplome – parcă și mai vehement, atunci când constata cât de bine scria. Mărturisim că astfel de puncte de vedere înguste am mai găsit și deunăzi, într-o epocă a liberalizării gândului și a minții, cu siguranță, la reprezentanți cu sechele incurabile. Toți uită, însă, că George a fost admis la Litere în anii cei mai dificili ai României de după Al Doilea Război Mondial, sfârșitul deceniului al cincilea, dar că a fost exmatriculat din motive politice! Exigența omului lovit de vicisitudinile politice a fost riguros, dar lung șlefuită de istovitorul scris, cel care l-a ținut în viață, fie și singur, probabil trist, în consecință, același care i-a definitivat judicioasa receptare de competent, intransigent și elegant critic, de ce nu, care i-a creionat aura postmodernă.

Cu Marin Preda a fost contemporan, iar la momentul scrierii articolului dedicat lui, în prezenta carte, părintele moromețian trăia. Pretextul devalorării prețurii personale a constituit-o editarea *Convorbirilor* lui Florin Mugur, scriitorul-redactor care a avut șansa de a-i cunoaște personal și profesional, grație muncii sale competente, pe atâția mari mânuitori ai condeiului. Viziunea pe care o are George asupra sa este, dacă nu inedită, atunci atent analizată, astfel încât să permită reala înțelegere a unor aspecte literare ignorate. De apreciat faptul că s-a apropiat de o personalitate a vremii, aparent susținută de regim, dar căreia, de pildă, i se cenzurase cumplit *Cel mai iubit dintre pământeni*. Într-un fel, Preda era 'un bun național', pentru că îi satisfăcuse pe comuniști cu paginile ingenuie de inspirație rurală și cu acele chipuri autentice 'din Câmpia Dunării', dar pe de altă parte, supărase suficient – probabil prin proza intelectuală, cât să se bănuiască ulterior că ar fi fost deliberat eliminat.

Autorul lucrării *La sfârșitul lecturii* are, în primul rând, meritul de a recunoaște în Preda un autor *confesiv, reflexiv*, dovedind o înțelegere duioasă a destinului săteanului din tată în fiu: *Țăranul ca ființă eminamente gânditoare este marea lui inovație într-o literatură despre care se credea că ar fi suprasaturată de 'țăranism'*. Din perspectiva anilor '80 ai secolului trecut, ne apare mai facil momentul raportării la perioada interbelică, în comparație cu zilele noastre și, poate tocmai de aceea, nu frapează comparația imediată cu Rebreanu. În spiritul criticilor consacrate, se observă și de această dată diferența dintre protagoniștii din *Ion* și *Moromeții*, primul fiind *o expresie a elementarului, instinctivului*, iar al doilea construind universul său particular, al vorbei, ajungând, printre atâția alți țărani, să se exprime *dialectic, dialogic*. Reducând întreg spațiul românesc, din Ardealul lui Rebreanu, Moldova lui Creangă și Valahia lui Preda, am putea intui în Ilie Moromete rădăcini de peste tot, cele mai viguroase apărându-ne, paradoxal, reflectate în bonomia humuleștenilor. George nu merge atât de departe, din contră, insistă asupra rolului backgroundului interbelic, lăsând 'chestiunea' țărănească și admirând stilul. Versus (până și) Camil Petrescu, cu ale sale *jocuri intelectuale* uneori *perfid* interpretate, Marin Preda nu pledează în favoarea judecății *abstracte și*

universale, la el gândirea devenind *un fapt al experienței*. Simplitatea limbajului moromețian explică supraviețuirea în timp a personajelor sale, deși, nu trebuie ignorat faptul că tocmai lupta cu timpul, cu trecerea sa dificilă – în așteptarea unei recunoașteri reale, nemascate - le-a impus atenției generale. Este evidentă aprecierea deschisă a criticului pentru marele său contemporan, de vreme ce îl citează și transformă în aforism o afirmație precum *analiza ucide mișcarea*. Închide, astfel, cercul interbelic și nelămurirea camilpetresciană, fiind transparent susținător al libertății de mișcare a gândului uman de oriunde.

Dihotomia singurătate/însingurare, care preocupă cert orice mare artist, pare să-l fi influențat decisiv pe Marin Preda, când a ales traiectoria sufletească a multora dintre personajele puternice ale creației sale, reprezentative rămânând Niculae Moromete și Călin Surupăceanu. Este observația fină a lui Alexandru George, cel care găsește similitudini între protagonistul *Intrusului* și Radu Comșa, din *Întunecarea* lui Cezar Petrescu, după ce resimte deznădejdea din *Marele* singuratic, dar și cel care urmărește repere autobiografice ale scriitorului în *Delirul* și *Viața ca o pradă*, ca să nu mai menționăm consacratul, și din acest punct de vedere, *Moromeții*. O altă notă remarcabilă pe care o propune criticul și care îi vizează pe toți acești mari bărbați, fericiți sau nefericiți în dragoste, puternici ori slabi în fața imprevizibilului vieții, mai mult sau mai puțin inspirați, diplomați, o constituie arta adaptării. La viața tumultuoasă a orașului, cu precădere, dar și la îmbărbătarea, autorezistența, în fața luptei cu propriul parcurs prin viață. Orașul este, bineînțeles, Bucureștiul, stația finală a tuturor călătoriilor temerarilor provinciali, mai ales a celor provenind din mediul rural:

Mediul Bucureștilor, adăugăm noi, pe baza unor oarecari observații competente, nu este unul pietrificat, ci unul care 'se face' neconținut, care adoptă mereu fermenți din afară, tocmai prin actul lui de geneză însuși... Bucureștilor le-a fost hărăzit de destin să fie o răspântie a lumii, un magnet care atrage și face să se așeze tot felul de elemente alogene, din cele mai diverse colțuri ale țării...

În plus, ideea adaptabilității la pulsul metropolei poate fi demonstrată ca inspirându-se din cea a inadaptabilității reale a țăranilor, după cum observă Alexandru George, ca *veche temă sămănătoristă și neosămănătoristă*. Altfel spus, numai sămănătorist nu ni l-am fi imaginat pe Preda, în spirit, pentru că timpul, din acest punct de vedere, a avut, cu sine, răbdare. Ceea ce salvează orice posibilă dispută pro și contra, care cert s-ar naște de la o asemenea moțiune, este încadrarea sigură a personajului, a celui care vine ca un yancheu modern la curtea regelui Bucur, drep *inocent*. Într-adevăr, inocența este răspunsul a tot, pe de o parte, pentru că, semantic, inculcă o pletoră imbatabilă, iar stilistic, termenul ne conduce inevitabil la vârsta nevinovată, când orice este scuzabil. Dincolo de implicarea emoțională evidentă, care așază analiza tangențial cu tănuirea subiectivă a unei imense păreri de rău, pentru spiritul moromețian, nu ne putem abține să nu constatăm intuiția lui George, care vede un altfel de Preda, cu numai câteva luni înainte de marea lui plecare. Acum puțin peste 35 de ani, în primăvara lui 1980, trece dincolo, în condiții suspecte, cel care era aparent foarte bine primit în epocă - director de editură, scriitor de renume - într-o singurătate absolută, numai cu scrisul său, așadar acompaniat, în cer, de o tristețe incomensurabilă. Cu atât mai ciudată este încadrarea neoficială de astăzi a lui Preda, sec, drept un scriitor comunist, când, prin moartea sa misterioasă, este prima victimă a disidenței, chiar la începutul deceniului care avea să fie și ultimul pentru adevărații comuniști.

Retipărirea monumentalei *Vieți a lui I. L. Caragiale*, istoriografie literară semnată de celebrul critic Șerban Cioculescu, cu puțin înaintea *Sfârșitului lecturii*, i-a oferit lui Alexandru George ocazia de a reveni asupra raporturilor din cadrul ramurii nelegitime a dramaturgului. Reeditarea este laudată pentru că inserează noi texte și mărturii din viața de familie și de scriitor a celui care dă numele cărții, dar este și fin acuzată de *detectivism* și *stil deductiv*,

întrucât ignoră deliberat meritele copilului natural al maestrului. Mai mult, celibatarul convins Alexandru George o reabilitează pe Maria Constantinescu, mama lui Mateiu, victima neîmplinitei, până la capăt, iubiri, pe care i-a purtat-o celui care a ales să o părăsească, tatăl lui Mateiu. Cunoaștem două cărți definatorii ale amplei opere ale criticului contemporan, iată, autodesemnat avocat din oficiu, dedicate ulterior atât lui I.L. Caragiale, cât și lui Mateiu Caragiale, așadar, putem descifra de pe acum motivele incipiente care l-au determinat să se oprească asupra amândurora.

Aparent, în stilul său diplomatic inconfundabil, George își propune să aducă un omagiu inegalabilului Șerban Cioculescu și, indirect, consacratului dramaturg. De facto, scurtul expozeu îl apără vigilent pe Mateiu, într-o manieră inedită, cu armele celui care sau prin care se acuză. Delicat, semnatarului *Vieții...* i se impută relativitatea părtinitoare aplicată familiei legitime caragialiene, fie trecută în tăcere, fie ușor echilibrată, prin intervențiile cuminți, referitoare la fiul Luca. Reproșul devine virulent, când se observă exagerarea cu care Cioculescu îl desființează pe Mateiu Caragiale, exclusiv prin prisma vieții personale, ignorându-se nedrept și deliberat calitatea excepțională a romancierului interbelic. Se pornește de la binecunoscuta neînțelegere dintre cei doi Caragiale (a se citi ură reciprocă), absolut de neașteptate pentru noi, cei de astăzi. Ne întrebăm, firesc, cum de a fost posibil ca două minți strălucite, purtând același cod genetic, reflectat, ironic, din punct de vedere artistic, în aceeași branșă - a marilor scriitori, să nu găsească o cale a consensului, măcar de dragul posterității critice și noncritice?! George face dreptate și devine avocatul fiului nelegitim, căruia îi găsește scuze tocmai din pricina acestui stigmat pe care i l-a sădit tatăl său. Dacă discuția s-ar fi purtat în zilele noastre, îndrăznim să afirmăm, cu siguranță cazul celor doi ar fi fost pe masa celor mai buni psihologi, lui Mateiu i s-ar fi găsit tare din copilăria părăsită și însingurată, iar lui Ion Luca i s-ar fi decontat neseriozitatea paternă și superficialitatea trăirii relațiilor personale, trecute numai prin filtrul iresponsabilității. Apărătorul modern este la un pas de a striga, de a se face auzit, de a-l mântui pe Mateiu, cu o râvnă ca pentru fiul pe care nu l-a avut nicidată. O altfel de paternitate, care, sub raportul informării corecte a maselor, eset superioară celei damnate, din păcate, celei reale. I se impută lui Cioculescu privirea unilateral negativă asupra *craiiului de curte veche*, ceea ce l-ar determina pe un novice să dibuiască o hibă personală, a primului, în relația directă cu al doilea, rezolvată în scris. La alt nivel, se pune punctul pe *i*, reiterându-se rolul criticului, ne reamintim noi, valabil de la Kogălniceanu încoace, sinonim cu *vom critica cartea, iar nu persoana*. Ca să nu rămână dator, absolut 'din întâmplare', George strecoară câteva dintre păcatele binecunoscute ale autorului marilor comedii, pe care le găsește extrem de asemănătoare cu cele pe care Șerban Cioculescu le pune pe seama fiului celui dintâi. Important este că se subliniază neștirbirea meritelor literare ale celui vizat.

Văzut prin prisma eticii mic burgheze, Ion Luca ar deveni și el un funcționar de carieră hurducată, scriitor pe la diverse gazete, unele de-a dreptul nerecomandabile, ajungând aproape să fie bătut pentru colportare de știri false, om de carieră ratată, autor fluierat, om politic aspirând fără glorie la deputăție, în sfârșit, un ins care și-a tocat două moșteniri, a dat faliment în negustorie, și-a părăsit femeia cu care trăia și care-i dăruise un copil, pentru o căsătorie avantajoasă.

Mai grav ni se pare că antipatia reciprocă filială a condus și la rejectări profesionale. Mateiu, de pildă, a detestat scrisul tatălui său, or, e demonstrat, valoarea multor creații este incontestabilă. Tot în manieră psihologică, am putea deduce spaima de eșec literar a tânărului, care a demonstrat măsura talentului său în *Craii de curtea veche*, roman inedit în epocă, atât prin subiect, cât mai ales prin stilul mozaicat, modern, dar care nu a reușit să termine *Sub pecetea tainei*, notează George, o *capodoperă* a unei firi *abulice, ezitante*.

Un titlu precum *Incontestabilul Maiorescu* te pregătește pentru un parcurs laudativ,

asemenea gratulat. Surpriza cititorului este nedisimulată, de vreme ce găsește puncte de vedere solide, care fac din George mai degrabă un 'detractor' al lui Maiorescu, decât un fin observator, care încearcă a trasa o paralelă între opiniile diferite care l-au însoțit, în timp, pe junimist. Prilejul revoltei dorit temperate, doar izbucnind educat și controlat pe alocuri, îl constituie apariția în 1970, așdar cu 10 ani în urma lecturii critice a lui George, a volumului *Contradicția lui Maiorescu*, semnat de (mai) tânărul (pe atunci) Nicolae Manolescu, care, slavă Domnului, nu este contestat în *Sfârșitul lecturii*, doar 'folosit' ca pretext pentru acoperirea tirului, oricum planificat, împotriva lui Maiorescu. Domnul profesor Manolescu își asumă încadrarea predecesorului său drept 'critic', cu rolul de *început absolut în cultura românească, adică un merit ce nu-i mai fusese nicicând recunoscut*, ca să-l cităm pe Alexandru George. Cel din urmă îi aduce, în sprijinul ironiei consemnate, pe criticii interbelici, mai precis pe Eugen Lovinescu – față de care se știe că nutrea o apreciere justificată, demonstrabilă printr-o întregă scriere, *În jurul lui E. Lovinescu* – pe seama căruia pune categorisirea mentorului "Convorbirilor literare" mai degrabă în rândul celor care au deținut *un rol de frână lucidă și logică într-o epocă de amețeli și de confuzii și au socotit acțiunea lui cel mult un soi de pedagogie fermă și rațională, într-o mare de confuzii*.

Pe de o parte, George construiește încet, dar sigur, o teorie care să demonteze aura lui Maiorescu, aducând drept argumente considerente strict subiective. Pe de altă parte, țese o urzeală pe un război așezat imediat lângă acesta, al cărei scop este să impună deja nume mai sonore, oameni ai acelorași timpuri, pare-se mai valoroși și mai credibili. Tehnica este absolut înșelătoare, cu atât mai mult cu cât, vinovat sau nesigur, la început, autorul ne avertizează: *...nu ne propunem cumva să negăm meritele lui Maiorescu..., dar trebuie observat că anumite fenomene pe care le-a combătut el erau specifice unei crize de creștere și, treptat, se soluționau de la sine*. Este pentru prima dată când suntem tentați să interpretăm diplomația critică a contemporanului cu o viclenie mascată. Practic, la finalul lecturii – iar sinonimia întâmplătoare cu titlul ne poate sugera acum o altă interpretare chiar și a acestuia – resimți detronarea lui Maiorescu și trăiești imperios dorința să îl recitești. Ceea ce nu știu cât îl satisface pe 'detractor'. Baza 'conspirativă' o constituie lupta predecesorului cu exagerările latiniste. I se impută faptul că a exagerat, că nimic din ceea ce pare avertisment nu se mai susține ulterior, mai mult, că a supralicita și Școala Ardeleană. Problema este că nu s-a văzut esențialul, adică factorul de avertizare al lui Maiorescu, cel care, trăind în acea epocă destul de complicată lingvistic, cu treceri de la cultul pentru filonul slavon la cel latin, justificat, era cel mai îndreptățit să previzioneze riscuri. După o sută și ceva de ani este comod să constăți ce s-a întâmplat și ce nu. Ne putem gândi, însă, că și dacă nu au fost schimbări radicale în peisajul literar și gramatical, poate i se datorează ceva însuși celui care a atras atenția atât de vehement. Ne îndreptățeste să susținem acest lucru faptul că Maiorescu a contribuit la dezvoltarea culturii române până în 1917. Prin urmare, a avut ocazia să remarce singur dinamica timpului, iar dacă ar fi constatat că a făcut erori incalculabile, ar fi avut șansa să și le îndrepte. Așadar, avertizare, nu exagerare, nici necunoaștere, cum am putea citi printre rânduri.

Apoi, sunt introduși trei adversari reductabili, Hasdeu, Heliade și Iorga, remarcându-se ceea ce constatasem mulți dintre noi, pseudopolemica angajată cu Gherea mai mult de observatori, decât de actorii înșiși implicați. Nimic rău în această propunere combativă, dacă nu se dorește, de fapt, ridicarea pe înalte socluri ale celor trei – de altfel, deplin meritat - în defavoarea, aproape, zdrobitului spirit maiorescian. Heliade beneficiază de unul dintre cele mai pastelate tablouri: *...om de cultură care datorită excesivei lui mobilități nu e revendicat anume de o orientare precisă..., a minat prin toată activitatea sa exagerările latiniste, dar în primul rând prin revelarea substratului nostru dacic... E o poziție mult mai fecundă, cu*

*urmări până în zilele noastre, decât aceea pur negativistă și critică a lui Maiorescu... Mai mult decât atât, este inserată și o reacție a lui Hasdeu, după publicarea "Noii direcții": nu s-a exercitat altfel decât o paradă ostentativă de bun simț... Nu, niciodată un cap de școală nu s-a mărginit... la toeriipueril negative... Spre lămurire, Alexandru George îl declară și pe Călinescu de partea celor trei incluși adversari, lăsând loc unei interpretări de autoafiliere antimaioresciană. Total greșit, dar nesurprinzător, câtă vreme Călinescu nu mai avea cum să reacționeze și mai ales că nu se bucurase niciodată de simpatie din partea celui care îl cita. La antipozi, nesuștinerea vehementei destabilizări maioresciene subzistă palid tocmai din paginile vinovate. De pildă, este invocat și Tudor Vianu, care aclamă 'spiritul riguros al Junimii' și, mai presus de orice, "modestia". O calitate care pentru unii a funcționat, pentru că i-au dat Cezarului ceea ce merita, dar care pe alții i-a ajutat să vină cu contraargumente discutabile. În egală măsură, iată cum se contrazice autorul eseului: *E indiscutabil că după apariția criticilor lui Maiorescu s-a scris mai bine, dar este cumva acest lucru o urmare a lor?! Bun prilej pentru noi să conchidem în spiritul maiorescian folosit întru reabilitarea lui Alecsandri, versus detractorii săi: prin ce este (mai) important Maiorescu?! Prin totalitatea și ineditul demersurilor sale critice, prin activitatea de perpetuu pionierat, prin asumarea răspunderii, prin semnalele de alarmă pe care le-a tras, pentru că ni i-a dat mai buni pe Eminescu, Creangă, Slavici și Caragiale, pentru că a publicat ediții princeps, a salvat onoarea colegilor, evitând procese răsunătoare, a adus spiritul prelecțiilor populare, ideea unui cenaclu literar și a unei reviste în care au debutat toți ai vremii. Și, mai ales, pentru că a născut atâtea polemici, dezvoltând realmente spiritul critic și libertatea de exprimare, cu înțelepciunea unui patriarh și cu răbdarea unui veritabil om de cultură.**

Recurența este un factor cheie în estetica lui George. În general, își propune ample studii și le anticipează prin articole care se doresc tipuri de incipit pentru atragerea opiniei publice. Ineditul constă nu de puține ori în punctele de vedere diverse pe care le are asupra unor subiecți, dar cărora le rămâne, în genere, fidel, prin constanța aprecierilor, altmninteri expresia propriei simpatii. Mai rar se întâmplă să preceadă micile intervenții de un mare eseu critic, iar atunci nu ne rămâne să deducem decât interesul extraordinar, poate modelul ori tiparul sălășluit în cel ales. Așa se întâmplă cu Tudor Arghezi, căruia îi dedică o amplă lucrare în 1970, în debut editorial – *Marele Alpha* – și la care se întoarce ori de câte ori are ocazia, în semn de prețuire, devotată recunoaștere ori cu interes profesional. *La sfârșitul lecturii* îi rezervă pagini generoase, sub pretextul celebrării a 100 de ani de la naștere. Este o bună ocazie să se realizeze un corolar al activității poetului, dar și una dintre primele complete introspectări a vieții sale personale. Astăzi, la 135 de ani de la același moment, multe vești nu mai șochează și poate nu mai sunt în primă audiență, dar la acel moment, la numai 13 ani de la despărțirea definitivă de Arghezi, ele aveau o cu totul altă receptare.

Modul în care George transmite informații triste, aproape neverosimile pentru trecutul titanului, este unul direct și simplu, ca și cum ar vorbi despre sine, de parcă i-ar face chiar plăcere să se identifice cu rănilor profunde și cu amintirile incredibile ale înaintașului său. În condițiile în care mulți se jucau cu etimologia pseudonimului literar, ni se comunică sec un nume, Rozalia Arghezi, al unei femei care i-a ținut loc de mamă (așadar, ca joc de cuvinte, o pseudomamă), când, copil fiind, Arghezi fusese părăsit, pe rând, de ambii părinți. Traume ale copilăriei repercutate în teama adultului de a debuta, în dezinteresul pentru aspectul exterior, nefericit concordând cu cel fizic, dăruit de natură. Total neașteptate informațiile conform cărora poetul nu era deloc plăcut de cei cu care intra în contact, avea ghinionul să-și facă numeroși dușmani, periclitându-și poziția în rândul creatorilor de talie națională, o titulatură pe care o merita mai mult decât alții, chiar și numai grație primului volum. Titluri ezitante ale scrierilor și devenind mult mai profunde în interpretare, din această nouă perspectivă: *Agate*

negre, Cuvinte potrivite, Flori de mucigai. O tinerețe extrem de frământată și de tumultuoasă, cu binecunoscutele experiențe religioase, dar și cu pauze în care se pricopsește cu un copil nedorit – cu a cărui mamă se căsătorește forțat, dar onorabil, ulterior – în mod evident traduse în tot atâtea căutări de-o viață, reflectate transparent în psalmii de mai târziu. Peregrinări între Franța și Elveția, să nu uităm, ale unui pui din mahalaua bucureșteană, pe care suferințele copilăriei l-au maturizat rapid și pe care, asemenea, le-a valorificat în tristele și amarele lui *flori*.

Controverse cumplite în asimilarea, acceptarea sau măcar receptarea operei literare, mai mult vehemente respingeri la debutul *Cuvintelor potrivite*. Mircea Eliade îl aruncă într-un așteptat con de umbră: *Poezia lui Tudor Arghezi nu e organică, nu e unitară, nu trăiește prin sine. Fiecare vers are lipsuri lăuntrice, de sinteză.* Alexandru George are, însă, sclipirea de geniu de a vedea în această formulare un mare adevăr, pe care îl transformă într-un nesperat avantaj: *Poezia lui Arghezi nu este omogenă, nu se oferă în piese esențiale independente..., ci pare, în părțile ei juxtapuse, tot atâtea avataruri.* Nu este primit bine nici de Ion Barbu, Iorga, Caracostea, iar alții, suspicioși sau numai diplomați, aleg tăcerea – M. Dragomirescu. Printre pușinii care îl apără se numără Felix Aderca, anticipându-l pe Pompiliu Constantinescu, cu studiul său din 1941, dedicat poetului. Dintre greșelile care se fac, din păcate, din superficialitate, o înfierăm pe cea care ar fi făcut din Arghezi un om religios, fie și pentru că debutase în *Liga ortodoxă* a lui Macedonski.

O altă controversă interesantă o reprezintă dacă este sau nu un poet al tinerilor. De pe pozițiile zilelor noastre, ne este facil să constatăm că Arghezi a fost transcendent, depășindu-și epoca în care nu a fost înțeles de mulți. Altfel spus, astăzi este clar că îndeplinește toate calitățile unui poet național, cum mulți contestau în vremea sa. Așadar, și-a câștigat statutul de poet al tinerilor, prin curaj și nonșalanță, pein atitudinea celui care nu mai avera nimic de pierdut, prin dezinteresul material, prin atâtea păcate care îl apropie și mai mult de generația experimentală. Aici nu suntem de acord cu Alexandru George, care consideră contrariul. Vedem în Arghezi un spirit rebel și neiertător, care a crezut în steaua sa, deși timiditatea l-a ținut deoparte mulți ani, dar pe care și-a tratat-o alegând breasla jurnalistică, pamfletară (un strămoș al Cațavencilor, prin talent, acuitate și inteligența condeiului). Adulat sau negat, în egală măsură, Arghezi nu și-a propus să placă, ci să cucerească. Nici de această dată nu suntem de acord cu George care speculează faptul că teama care l-a reținut pe Arghezi să publice mai devreme literatura, deja, de sertar l-a transformat într-o persoană dedată hazardului, care publica la întâmplare, fără o prea mare preocupare de sine. ...*Poetul n-a știut niciodată să-și regizeze bine intrările în scenă, n-a știut, am zice, nici să-și alcătuiască volumele, cu toată gestația lor îndelungată...* Suntem convinși că aceasta este numai o părere și că interpretările dubioase se datorează exclusiv exageratei rezerve de a nu fi aprioric refuzat, cunoscându-și raporturile nefericite cu breasla, la nivel jurnalistic. Încheiem cu o afirmație retorică a lui Alexandru George, care spune totul atât despre Arghezi, cât și despre receptarea sa diversă și parțial contestabilă. *Era greu să reconstitui din toate fețele acestea exterioare izvorul, realitatea sau măcar umbra poeziei sale, care nu l-a părăsit totuși, dar pe care nici el nu a abandonat-o decât în secunda morții.*

Acknowledgements

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Program Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 Axa prioritară 1 Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere; Domeniul major de intervenție 1.5 Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării; Numărul de identificare al contractului: POSDRU/159/1.5/S/133652 Titlul proiectului: „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate” Beneficiar: Universitatea « Alexandru Ioan Cuza », Iași

BIBLIOGRAPHY:

- Ștefănescu Alex., *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Mașina de scris, București, 2005.
- Bineață, Margareta, *Cărți și autori de azi*, Editura Bibliotheca, Tîrgoviște, 2012.
- Cristea, Tudor, *Realitate și ficțiune*, „Litere”, anul I, nr. 6, 2000.
- George, Alexandru, *În jurul lui E. Lovinescu*, Ed. Cartea-Românească, 1975, București.
- Vianu, Tudor, *Opere*, Editura Minerva, București, 1973.
- George, Alexandru, *La sfârșitul lecturii (III)*, Editura Cartea Românească, București, 1980.